

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

APRICOT: Mokomės būti ir (su)gyventi besikeičiančiame laike: dėmesingos tėvystės ugdymo programa

2019-1-LT01-KA204-060481

Klaidinanti informacija ir dezinformacija

Testas 3: *Netikrų naujienų detektyvas!*

(11-13 m. vaikams su tėvais, seneliais, globėjais)

Ugdykime vaikų kritinį mąstymą internete

Kodėl?

- Nors skaitmeninis pasaulis ir siūlo jauniems žmonėms daugybę informacijos bei galimybių, tačiau tuo pačiu faktus darosi vis sunkiau atskirti nuo prasimanymų.
- Vaikai praleidžia vis daugiau laiko internete, nuolat priima sprendimus, kuo tikėti bei pasitikėti, todėl jiems, kaip niekada anksčiau, svarbu žinoti, kaip įtaka, įtikinėjimas ir manipuliavimas gali paveikti jų sprendimus, nuomonę, ir kuo jie dalijasi internete.

Ar esate netikrų naujienų detektyvas?

- Siūlome šį žaismingą testą visai šeimai (tėvams ir vaikams), kuris padės sužinoti ir patikrinti, kaip jums sekasi aptikti netikras naujienas, klaidinančią informaciją ir dezinformaciją, ir ką daryti, jei su tuo susidursite.
- Čia rasite 4 testo klausimus, o po kiekvieno jų – daugiau informacijos mokymuisi ir diskusijoms.

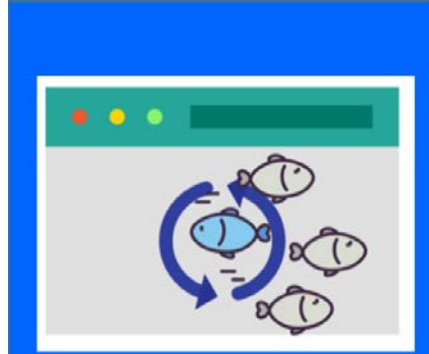

1. Kaip galite sužinoti, ar ši nuotrauka tikra?

3

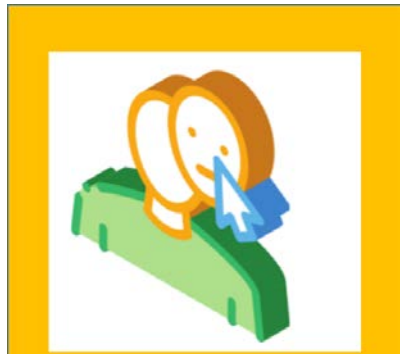
Pasirinkite vieną atsakymą

- Atlikti nuotraukos paiešką: sužinoti, kur dar ji naudojama internete.

Teisingas atsakymas

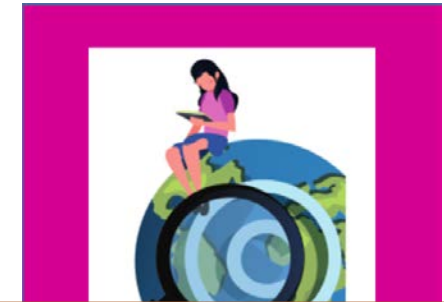
- Apsvarstyti, ar vaizdas atrodo tikras, ar jis nebuvo keistas, koreguotas (*photoshopped*)?

Teisingas atsakymas

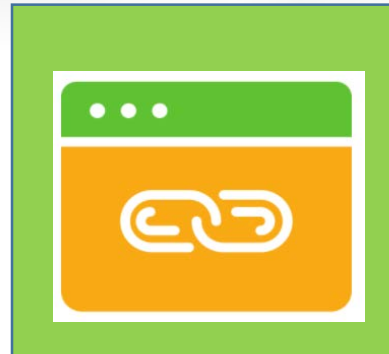

- Atlikti plagijavimo paiešką: patikrinti, ar nuotrauka yra originali, ar ji nėra nuplagijuota/naudojama neteisėtai.

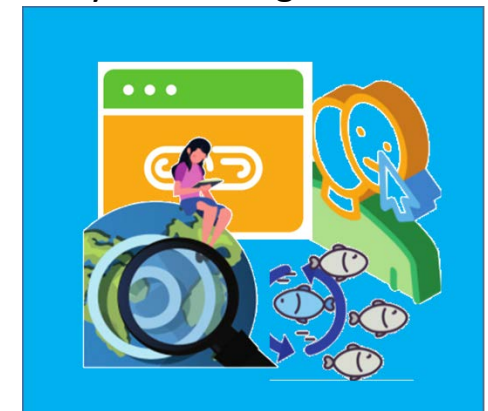
Teisingas atsakymas

- Patikrinti domeną ir atgalinę nuorodą: įsitikinti, kad galima pasitikėti šaltiniu.

Teisingas atsakymas

- Visi atsakymai teisingi.

Teisingas atsakymas

1: Jūsų rezultatas

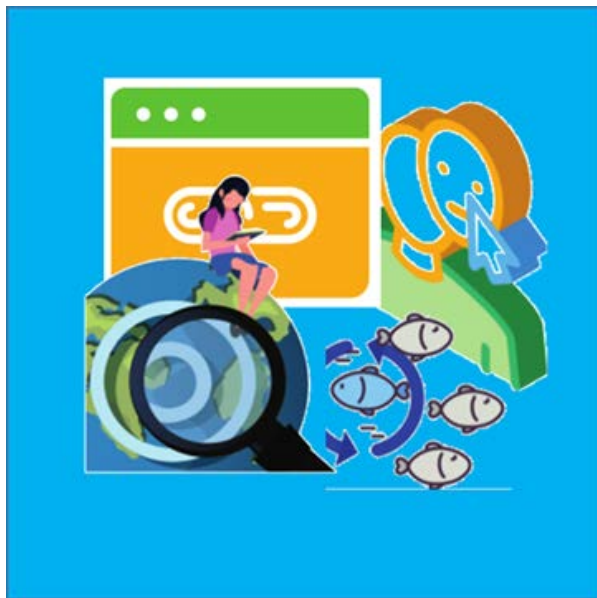
apricot
for parents

Klausimas 1: „Kaip galite sužinoti, ar ši nuotrauka tikra?“

- Jūsų atsakymas **teisingas**.

Internete tiesiog dievinami gyvūnai, ypač jei jie atrodo keistai ar mielai, arba ir taip, ir taip. Taigi nenuostabu, kad ši katės su ūsais ir antakiais nuotrauka tapo virusinė.

Realybėje katė iš tiesų turi šiuos neįtikėtinus ūsus, tačiau antakiai yra sumanaus manipuliavimo nuotrauka rezultatas!

**Taip, teisingas atsakymas yra:
„VISI atsakymai teisingi.“**

Jūs galite:

- Atlikti nuotraukos paiešką.
- Atlikti plagijavimo paiešką.
- Patikrinti domeną ir atgalinę nuorodą.
- Apsvarstyti, ar vaizdas atrodo tikras, ar jis nebuvo keistas, koreguotas.

Sužinokite
KAIP
patikrinti
vaizdus ir
nuotraukas

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

1. Sužinokite ir aptarkite

Yra keletas vaizdų tikrinimo įrankių, kuriuos galite naudoti norėdami sužinoti, ar vaizdas yra tikras/ netikras:

1. **Atlikti „atgalinę“ vaizdo paiešką:** Eikite į [Google vaizdai](#), pasirinkite fotoaparato ikonėlę ir: arba nukopijuokite paveikslėlio URL, arba įkelkite patį paveikslėlį iš savo kompiuterio, arba atvilkite norimą paveikslėlį iš kito lango.

TinEye (<https://tineye.com/>) yra naudinga svetainė atgalinei vaizdų paieškai. Jei nuvilksite vaizdą arba nukopijuosite URL, svetainė jums parodys, kur jis naudojamas internete. Tokiu būdu galite sužinoti, ar vaizdas buvo pakeistas.

2. **Atlikti plagiato paiešką:** Pasinaudokite **Copyscape** <https://www.copyscape.com>. Ši svetainė leidžia patikrinti, ar atvaizdas, failas yra originalūs, ar nuplagijuoti/ neteisėtai nukopijuoti.
3. **FotoForensics:** <http://fotoforensics.com> yra nemokama paslauga, supažindinanti su foto ekspertize; jos pagalba galite nustatyti, ar vaizdas yra tikras, ar sukurtas kompiuteriu, ar jis buvo pakeistas ir, netgi, kaip jis buvo pakeistas.

Tereikia jūsų noro naudoti šias priemones ir sužinoti tiesą!

1. APTARKITE

Prieš pereidami prie kito klausimo, aptarkite, remdamiesi savo patirtimi:

- **Ar esate radę vaizdų, kurie atrodo beveik neįtikėtini, bet pasirodė esantys *tikri*??**

Kitas klausimas

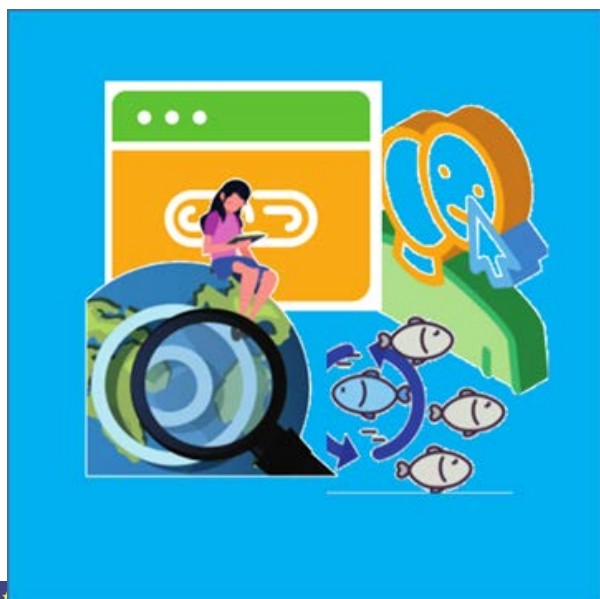
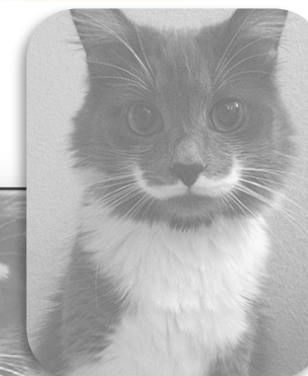
1: Jūsų rezultatas

Klausimas 1: „Kaip galite sužinoti, ar ši nuotrauka tikra?“

- Jūsų atsakymas **neteisingas**.

Internete tiesiog dievinami gyvūnai, ypač jei jie atrodo keistai ar mielai, arba ir taip, ir taip. Taigi nenuostabu, kad ši katės su ūsais ir antakiais nuotrauka tapo virusinė.

Realybėje katė iš tiesų turi šiuos neįtikėtinus ūsus, tačiau antakiai yra sumanaus manipuliavimo nuotrauka rezultatas!

Teisingas atsakymas yra:
„VISI atsakymai teisingi.“

Jūs galite:

- Atlikti nuotraukos paiešką.
- Atlikti plagijavimo paiešką.
- Patikrinti domeną ir atgalinę nuorodą.
- Apsvarstyti, ar vaizdas atrodo tikras, ar jis nebuvo keistas, koreguotas.

Sužinokite
KAIP
patikrinti
vaizdus ir
nuotraukas

2. Draugas pasidalino žinomos parduotuvės įrašu, kuriame raginama spausti „patinka“ ir dalintis. Už tai galima laimėti nemokamą apsipirkimo kelionę, kurios vertė – £1000. Įrašė teigiama – su kuo daugiau draugų pasidalinama, tuo didesnė galimybė laimėti! Ką turėtumėte daryti?

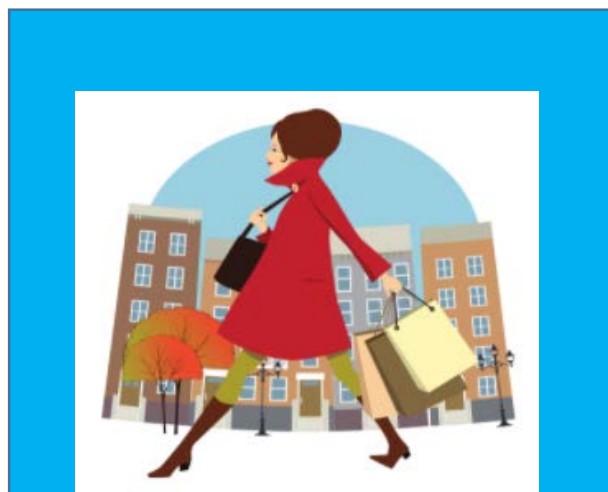
Pasirinkite vieną atsakymą

- Tokie įrašai skirti rinkti asmeninę informaciją apie mane – nespausiu ir nesidalinsiu.

Teisingas atsakymas

- Ką aš prarasiu? – Tai tik paspaudimas, o tuos pinigus galėsiu panaudoti apsipirkimui!!

Teisingas atsakymas

- Pasidalinsiu įrašu su visais savo draugais, kad padidinčiau savo galimybę laimėti.

Teisingas atsakymas

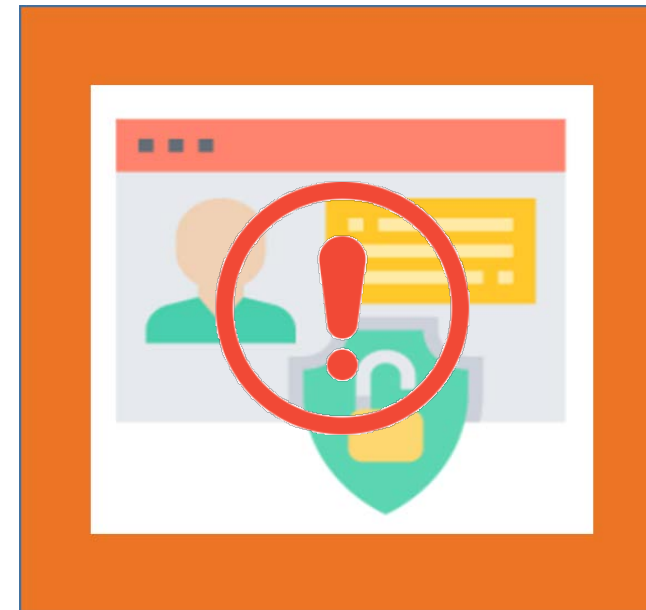
2: Jūsų rezultatas

Klausimas 2: „Draugas pasidalino žinomos parduotuvės įrašu, kuriame raginama spausti „patinka“ ir dalintis. Už tai galima laimėti nemokamą apsipirkimo kelionę, kurios vertė – £1000. Įrašė teigiama – su kuo daugiau draugų pasidalinama, tuo didesnė galimybė laimėti! Ką turėtumėte daryti?“
Jūsų atsakymas **teisingas**.

Taip, teisingas atsakymas yra:

- Tokie įrašai yra skirti rinkti asmeninę informaciją apie mane – **nespausiu ir nesidalinsiu!**

Sužinokite
daugiau

2. Sužinokite ir aptarkite

Labai dažnai tokių įrašų tikslas yra:

- a) rinkti jūsų asmeninę informaciją arba
- b) rinkti teigiamus įvertinimus, kad šie įrašai būtų rodomi kuo „aukščiau“ žmonių naujienų kanaluose (*news feeds*).

Kuo daugiau tokie įrašai spaudžiami, tuo didesnė tikimybė, kad jie pasklis.

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Project-Nr: 2019-1-LT01-KA204-060481

2. APTARKITE

Prieš pereidami prie kito klausimo, aptarkite, remdamiesi savo patirtimi:

Galbūt teko matyti tokius įrašus žaidimų svetainėse, kai siūlomi nemokami daiktai/ dalykai. Ar teko su tokiais įrašais susidurti? Ar jie jus vargina, ar jūs tiesiog nekreipate į juos dėmesio? Ar kada pagalvojote, kad jie gali būti tiesa?

Kitas klausimas

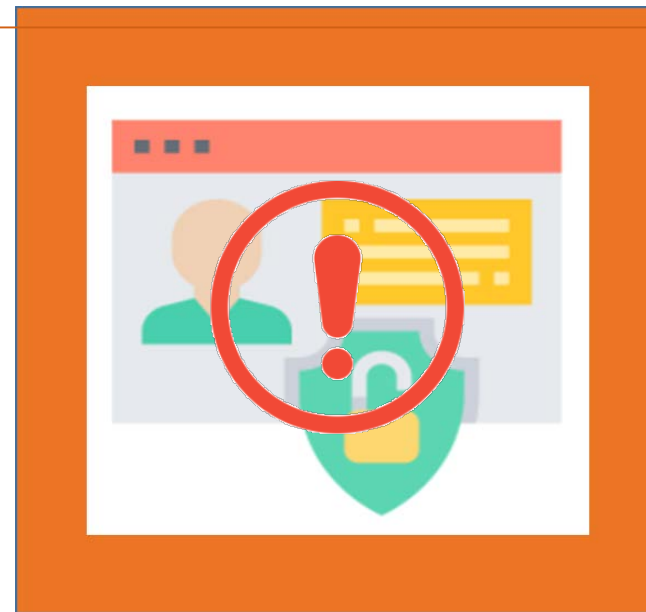
2: Jūsų rezultatas

Klausimas 2: „Draugas pasidalino žinomos parduotuvės įrašu, kuriame raginama spausti „patinka“ ir dalintis, už tai galima laimėti nemokamą apsipirkimo kelionę, kurios vertė – £1000. Įrašė teigiama – su kuo daugiau draugų pasidalinama, tuo didesnė galimybė laimėti! Ką turėtumėte daryti?“
Jūsų atsakymas **neteisingas**.

Teisingas atsakymas yra:

- Tokie įrašai yra skirti rinkti asmeninę informaciją apie mane – **nespausiu ir nesidalinsiu!**

Sužinokite
daugiau

3: Draugas savo *facebook* sienoje pasidalino įrašu, kuriame teigiama, kad COVID-19 tėra apgaulė ir jokie pavojaus visuomenei nėra. Jūs tuo netikite – ką turėtumėte daryti?

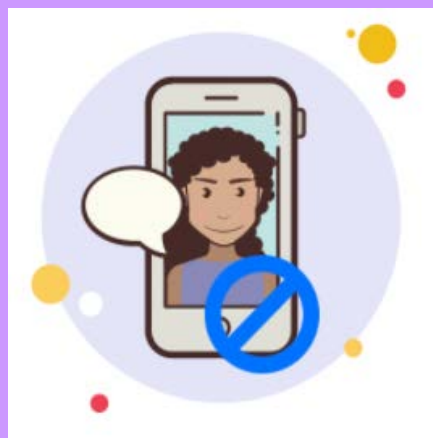
Pasirinkite vieną atsakymą

- Pranešiu apie įtartinį įrašą *Facebook'ui* ir pasikalbėsiu apie tai su savo draugu.

Teisingas atsakymas

- Tiesiog užblokuosiu draugą, kuris pasidalino įrašu.

Teisingas atsakymas

- Pasidalinsiu įrašu savo sienoje.

Teisingas atsakymas

3: Jūsų rezultatas

apricot
for parents

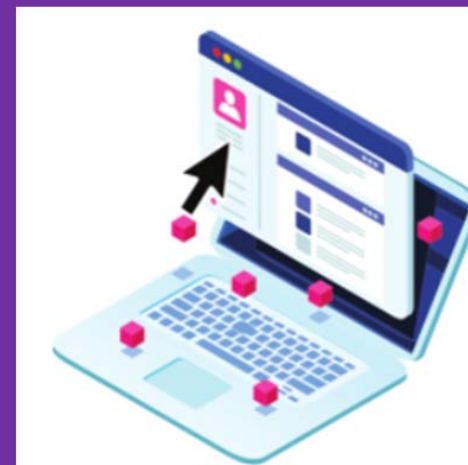

Klausimas 3: „Draugas savo *facebook* sienoje pasidalino įrašu, kuriame teigiama, kad COVID-19 tėra apgaulė ir jokio pavojaus visuomenei nėra. Jūs tuo netikite – ką turėtumėte daryti?“

Jūsų atsakymas **teisingas**.

Taip, teisingas atsakymas yra:

- Pranešiu apie įtartinę įrašą *Facebook'ui* ir pasikalbėsiu apie tai su savo draugu.
- Labai svarbu informuoti platformą apie visus įtartinus pranešimus.

Sužinokite
daugiau

Funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

apricot

Project-Nr: 2019-1-LT01-KA204-060481

3. Sužinokite ir aptarkite

Norėdami pranešti apie įtartinę turinį *Facebook'ui*:

- Paspauskite tris taškus, esančius bet kurio įrašo viršuje, dešinėje. Tada bakstelėkite „Gauti pagalbos arba pranešti apie įrašą“ (*Find support or Report post*). Pasirinkite tinkantį apibūdinimą iš pateikto sąrašo ir praneškite *Facebook'ui*.

3. APTARKITE

Prieš pereidami prie kito klausimo, aptarkite, remdamiesi savo patirtimi:

- Ar jums teko susidurti su tokiu turiniu? Ką jūs darėte? Ar pranešėte apie tai? Jei ne, kodėl?
- Kas, jūsų manymu, turėtų būti atsakingas už turinį? Asmuo, kuris jį paskelbė, ar platforma, kurioje jis talpinamas? Ar abu?

Kitas klausimas

3: Jūsų rezultatas

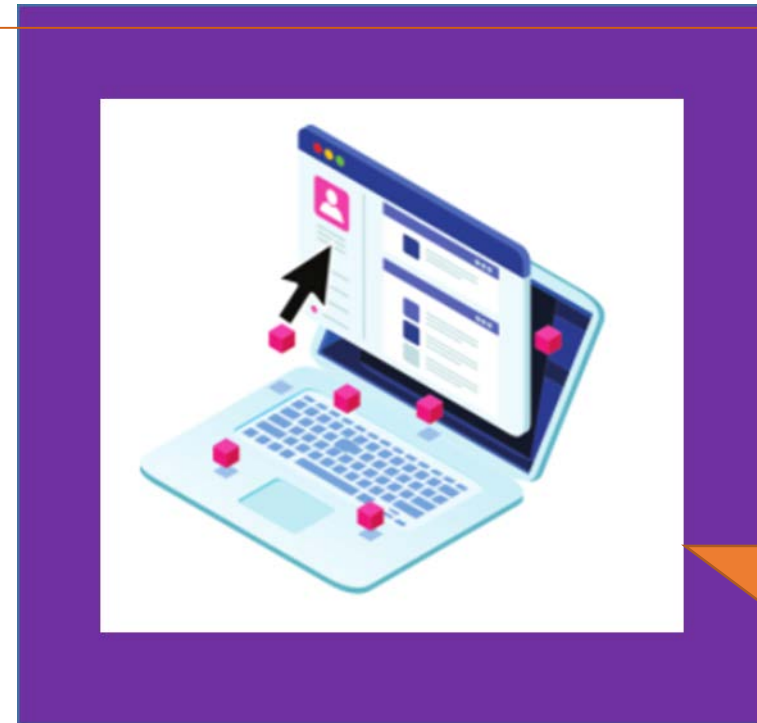
Klausimas 3: „Draugas savo *facebook* sienoje pasidalino įrašu, kuriame teigiama, kad COVID-19 tėra apgaulė ir jokio pavojaus visuomenei nėra. Jūs tuo netikite – ką turėtumėte daryti?“

Jūsų atsakymas **neteisingas**.

Teisingas atsakymas yra:

- Pranešiu apie įtartinę įrašą *Facebook'ui* ir pasikalbėsiu apie tai su savo draugu.
- Labai svarbu informuoti platformą apie visus įtartinus pranešimus.

Sužinokite
daugiau

4. Jūs ką tik pamatėte vaizdo įrašą, kuriame, panašu, jūsų mokyklos mokytojas sako, kad jis palaiko teroristinę organizaciją. Jūs pažįstate šį asmenį ir negalite patikėti tuo, ką matote ir girdite, bet įrašas atrodo tikroviškai. Ką turėtumėte daryti?

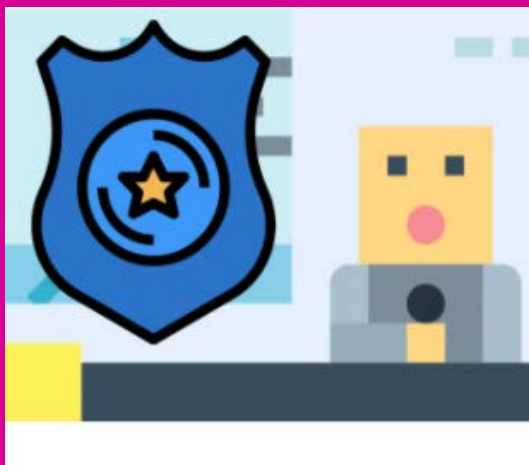
Pasirinkite vieną atsakymą

- Pasidalinsiu privačia žinute su keliais draugais, kad sužinočiau, ką jie galvoja?

Teisingas atsakymas

- Pranešiu policijai, nes tai nelegali organizacija.

Teisingas atsakymas

- Pranešiu apie šį turinį ir pasikalbėsiu su kažkuo mokykloje; mokyklos darbuotojai gali nieko nežinoti.

Teisingas atsakymas

4: Jūsų rezultatas

Klausimas 4. „Jūs ką tik pamatėte vaizdo įrašą, kuriame, panašu, jūsų mokyklos mokytojas sako, kad jis palaiko teroristinę organizaciją. Jūs pažįstate šį asmenį ir negalite patikėti tuo, ką matote ir girdite, bet įrašas atrodo tikroviškai. Ką turėtumėte daryti?“

- Jūsų atsakymas **teisingas**.

Taip, teisingas atsakymas yra:

Pranešiu apie šį turinį ir pasikalbėsiu su kažkuo mokykloje; mokyklos darbuotojai gali apie tai nieko nežinoti.

Sužinokite
daugiau

4. Sužinokite ir aptarkite

- Tai kebli situacija ir gali būti, kad toks vaizdo įrašas yra „gili“ klastotė (*deep fake*) – galimybė sukurti vaizdo įrašą apie asmenį taip, kad, atrodo, jog jis sako tai, ko niekada iš tikrųjų nesakė.
- Svarbu greitai pasikalbėti su vyresniu ar vadovaujančiu asmeniu (pvz. klasės mokytoju ar direktoriumi) ir pažymėti įrašą, kad jis nebūtų platinamas plačiau. **Nieko nedaryti nėra išeitis.**
- Dalytis įrašu su kitais rizikinga – net ir asmenine žinute, nes kiti gali būti ne tokie atsargūs kaip jūs, ir tai gali dar labiau išplisti.
- Pasikalbėkite su suaugusiuoju, kuriuo pasitikite, jei nesate tikri, kaip tinkamai pasielgti.

4. APTARKITE

Prieš pereidami prie kito klausimo, aptarkite, remdamiesi savo patirtimi:

- Jei būtų įrodyta, kad vaizdo įrašas yra suklastotas, kaip manote, kaip jaustųsi į šią situaciją įveltas žmogus? Ar kiti patikėtų tuo, ką matė?

BAIGTI TESTĄ

4: Jūsų rezultatas

Klausimas 4. „Jūs ką tik pamatėte vaizdo įrašą, kuriame, panašu, jūsų mokyklos mokytojas sako, kad jis palaiko teroristinę organizaciją. Jūs pažįstate šį asmenį ir negalite patikėti tuo, ką matote ir girdite, bet įrašas atrodo tikroviškai. Ką turėtumėte daryti?“

- Jūsų atsakymas **neteisingas**.

Teisingas atsakymas yra:

Pranešiu apie šį turinį ir pasikalbėsiu su kažkuo mokykloje; mokyklos darbuotojai gali apie tai nieko nežinoti.

Sužinokite
daugiau

Testas 3: Netikrų naujienų detektyvas!

Puiku, jūs baigėte testą!

- Kaip sekėsi? Koks jūsų rezultatas?